

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 28 października 2019r.

Sąd Okręgowy w Siedlcach IV Wydział Pracy i Ubezpieczeń Społecznych

w składzie:

Przewodniczący	SSO Katarzyna Antoniak
Protokolant	st. sekr. sądowy Marzena Mazurek

po rozpoznaniu w dniu 28 października 2019 r. w Siedlcach na rozprawie

odwołania B. Ż.

od decyzji Zakładu Ubezpieczeń Społecznych Oddziału w S.

z dnia 1 marca 2019 r. Nr (...)

w sprawie B. Ż.

przeciwko Zakładowi Ubezpieczeń Społecznych Oddziałowi w S.

o zwrot nienależnie pobranej renty wypadkowej

I. zmienia zaskarżoną decyzję w ten sposób, że ustala, iż B. Ż. nie jest zobowiązana do zwrotu świadczenia w postaci renty z tytułu niezdolności do pracy w związku z wypadkiem przy pracy, pobranego za okres od 1 marca 2017 r. do 28 lutego 2018 r. w kwocie (...),52 ((...)/100) zł i za okres od 1 lutego 2016 r. do 29 lutego 2016 r. w kwocie (...) zł,

II. w pozostałej części oddala odwołanie.

UZASADNIENIE

Decyzją z (...)2019r. Zakład Ubezpieczeń Społecznych Oddział w S. działając na podstawie art.138 ustawy z 17 grudnia 1998r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych stwierdził, że B. Ż. pobrała nienależnie świadczenia za okres od 1 lutego 2016r. do 31 sierpnia 2016r. i od 1 marca 2017r. do 31 stycznia 2019r. w łącznej kwocie (...)złoty tytułem renty z tytułu niezdolności do pracy w związku z wypadkiem przy pracy (renta nie przysługiwała w tych okresach z powodu osiągnięcia przychodu z tytułu zatrudnienia) i zobowiązał B. Ż. do zwrotu nienależnie pobranych świadczeń za w/w okresy w kwocie (...)złoty (decyzja z 1 marca 2019r. k.42 akt emerytalnych).

Odwołanie od w/w decyzji złożyła B. Ż. wnosząc o jej zmianę i ustalenie, że nie jest zobowiązana do zwrotu pobranych świadczeń z tytułu renty w związku z wypadkiem przy pracy w kwocie (...)złoty. W uzasadnieniu stanowiska wskazała, że wydając zaskarżoną decyzję organ rentowy nie wziął pod uwagę, że nie miała możliwości zapoznania się z pouczeniem zawartym w decyzji o przyznaniu renty, iż w okresie pobierania renty nie może świadczyć pracy. Wskazała, że przez całe życie bardzo ciężko pracowała i musiała dorabiać do skromnej emerytury, tym bardziej, że w ramach rodziny zastępczej wychowuje 12-letniego wnuka K.. W okresie kiedy ona pracowała i przebywała poza domem, w domu przy ul. (...) w S. przebywał jej syn D. Ż., który ma problemy z nadużywaniem alkoholu, a także znaczne problemy

finansowe. Syn D. przestał w związku z tym odbierać korespondencję, a w przypadku korespondencji przychodzącej listem zwykłym często ją niszczył i wyrzucał bez czytania. Synowi zdarzało się również przez nieuwagę lub pomyłkę wyrzucać korespondencję kierowaną do ubezpieczonej. W tych okolicznościach nie miała ona możliwości zapoznania się z decyzją i – jak się domyśla – z pouczeniem zawartym w decyzji o zakazie wykonywania pracy w okresie pobierania renty. Ubezpieczona podniosła, że przez trzy lata pobierała rentę bez żadnych zastrzeżeń ze strony organu rentowego, który otrzymywał przecież składki odprowadzane za nią przez pracodawcę. Mimo przyjmowania składek wpłacanych przez pracodawcę organ rentowy wypłacał jej rentę powiększając tym samym naliczoną obecnie kwotę do zwrotu (odwołanie wraz z załącznikami k.2-6 akt sprawy).

W odpowiedzi na odwołanie organ rentowy wniósł o jego oddalenie powołując się na przepisy prawa i argumentację zawartą w uzasadnieniu zaskarżonej decyzji (odpowiedź organu rentowego na odwołanie k.8-9 akt sprawy).

Sąd ustalił, co następuje:

W dniu (...) ubezpieczona B. Ź. uległa wypadkowi przy pracy, w wyniku którego doznała urazu lewej ręki. Decyzją z 22 stycznia 1987r. Zakład Ubezpieczeń Społecznych Oddział w S. przyznał ubezpieczonej od 6 lipca 1986r. prawo do renty inwalidzkiej trzeciej grupy w związku z wypadkiem przy pracy (decyzja z 22 stycznia 1987r. k.8 akt rentowych). Od (...) ubezpieczona jest uprawniona do stałej renty z tytułu częściowej niezdolności do pracy w związku z wypadkiem przy pracy (decyzja z 12 marca 1999r. k.50 akt rentowych).

W dniu 30 września 2008r. ubezpieczona wystąpiła do Zakładu Ubezpieczeń Społecznych Oddziału w S. o emeryturę. Po rozpoznaniu powyższego wniosku, decyzją z 21 października 2008r. organ rentowy przyznał ubezpieczonej od 1 września 2008r. emeryturę (decyzja z 21 października 2008r. o przyznaniu wcześniejszej emerytury k.45 akt emerytalnych za wnioskiem z 30 września 2008r.). W tej samej dacie, tj. w dniu 21 października 2008r. organ rentowy wydał decyzję o przeliczeniu renty w związku z wypadkiem przy pracy i podjęciu jej wypłaty zmniejszonej o połowę wraz z 100% emerytury (decyzja z 21 października 2008r. o przeliczeniu renty k.47 w/w akt emerytalnych). W obu w/w decyzjach znajduje się pouczenie, w którym wskazano, że prawo do wypłaty świadczeń w zbiegu, tj. emerytury w zbiegu z rentą z tytułu niezdolności do pracy w związku z wypadkiem przy pracy nie przysługuje w przypadku osiągnięcia przez rencistę przychodu z tytułu zatrudnienia, służby lub innej pracy zarobkowej bez względu na wysokość tego przychodu (vide: pkt V pouczenia w obu w/w decyzjach). W dniu 7 listopada 2008r. ubezpieczona złożyła w organie rentowym oświadczenie, w którym wskazała, że od 1 października 2008r. nie pracuje i jej zamiarem nie jest osiągnięcie przychodu. Na odwrocie powyższego oświadczenia znajduje się pouczenie o tym, iż osiągnięcie przychodu niezależnie od jego wysokości powoduje wstrzymanie wypłaty renty z ubezpieczenia wypadkowego i emerytury oraz podjęcie wypłaty jednego świadczenia korzystniejszego lub z wyboru (oświadczenie k.50 w/w akt emerytalnych za wnioskiem z 30 września 2008r.).

W dniu 25 września 2015r. wpłynął do organu rentowego wniosek ubezpieczonej o emeryturę. Po rozpoznaniu powyższego wniosku, decyzją z 16 października 2015r. organ rentowy przyznał ubezpieczonej od 1 września 2015r. emeryturę w powszechnym wieku emerytalnym wskazując jednocześnie, że emerytura ustalona tą decyzją zostaje zawieszona, gdyż jest świadczeniem mniej korzystnym od emerytury wyliczonej na zasadach określonych w art.53 ustawy emerytalnej. Dlatego wypłacie podlegać będzie świadczenie przyznane w/w decyzją z 21 października 2008r. i wraz z emeryturą wypłacana będzie połowa renty (decyzja z 16 października 2015r. o przyznaniu emerytury w powszechnym wieku emerytalnym k.13-14 akt emerytalnych za wnioskiem z 25 września 2015r., zwanych dalej aktami emerytalnymi). W powyższej decyzji znajduje się pouczenie, w którym wskazano, że prawo do wypłaty emerytury w zbiegu z rentą z tytułu niezdolności do pracy w związku z wypadkiem przy pracy nie przysługuje w przypadku osiągnięcia przez świadczeniobiorcę przychodu – bez względu na jego wysokość – z tytułu zatrudnienia, służby lub innej pracy zarobkowej, w takim przypadku przysługuje jedno wybrane świadczenie (vide: pkt VI ppkt 3 pouczenia w w/w decyzji k.13v akt emerytalnych).

W okresie od(...) i od 1 lutego 2017r. do 31 stycznia 2019r. ubezpieczona wykonywała pracę na podstawie umowy zlecenie na rzecz (...) Sp. z o.o. w S.. Z tytułu tego zatrudnienia osiągała przychód (zaświadczenie z 11 lutego 2019r. wystawione przez (...) Sp. z o.o. w S. k.31 akt emerytalnych).

Przed 21 stycznia 2018r. ubezpieczona nie informowała Zakładu Ubezpieczeń Społecznych w S. o osiągnięciu przychodu z tytułu zatrudnienia. W dniu 22 stycznia 2018r. ubezpieczona wystąpiła do organu rentowego z wnioskiem o ponowne obliczenie wysokości emerytury poprzez uwzględnienie składek zapisanych na jej koncie po przyznaniu emerytury. Do wniosku załączyła zaświadczenie wystawione przez zleceniodawcę (...) Sp. z o.o. w S. z 9 stycznia 2018r. o wykonywaniu pracy na podstawie umowy zlecenia do 1 lutego 2017r. do 31 grudnia 2017r. (wniosek o ponowne obliczenie wysokości świadczenia z 22 stycznia 2018r. wraz z zaświadczeniem o zatrudnieniu na podstawie umowy zlecenie k.15-16 akt emerytalnych). Po rozpoznaniu powyższego wniosku decyzją z 30 stycznia 2018r. organ rentowy od 1 stycznia 2018r. ,tj. od miesiąca zgłoszenia wniosku, przeliczył emeryturę ubezpieczonej (decyzja 30 stycznia 2018r. o przeliczeniu emerytury k.18 akt emerytalnych).

Po otrzymaniu informacji o zatrudnieniu ubezpieczonej na podstawie umowy zlecenie, organ rentowy kontynuował wypłatę na rzecz ubezpieczonej świadczeń w zbiegu ,tj. emerytury i połowy renty z tytułu niezdolności do pracy w związku z wypadkiem przy pracy. W dniu 7 stycznia 2019r. ubezpieczona wystąpiła do organu rentowego z kolejnym wnioskiem o przeliczenie emerytury z uwzględnieniem składek zapisanych na koncie po przyznaniu świadczenia (wniosek o ponowne obliczenie wysokości świadczenia z 7 stycznia 2019r. k.20 akt emerytalnych). Po rozpoznaniu powyższego wniosku, decyzją z 4 lutego 2019r. organ rentowy od 1 stycznia 2019r. ,tj. od miesiąca zgłoszenia wniosku, przeliczył emeryturę ubezpieczonej (decyzja z 4 lutego 2019r. o przeliczeniu emerytury k.22 akt emerytalnych). Drugą decyzją z tej samej daty ,tj. z 4 lutego 2019r. organ rentowy wstrzymał od 1 lutego 2019r. wypłatę na rzecz ubezpieczonej renty z tytułu niezdolności do pracy w związku z wypadkiem przy pracy wskazując, że w przypadku osiągnięcia przychodu – bez względu na jego wysokość – przysługuje jedno świadczenie – wybrane lub wyższe i w przypadku ubezpieczonej wypłacana będzie pełna kwota emerytury gdyż jest świadczeniem korzystniejszym (decyzja z 4 lutego 2019r. o wstrzymaniu wypłaty renty k.24 akt emerytalnych). Następnie wobec ustalenia, że ubezpieczona pobierała emeryturę i połowę renty z tytułu niezdolności do pracy w związku z wypadkiem przy pracy i jednocześnie osiągała przychód z tytułu zatrudnienia na podstawie umowy zlecenie, zaskarżoną decyzją z 1 marca 2019r. organ rentowy stwierdził, że ubezpieczona pobrała nienależnie świadczenia w postaci renty za okres od 1 lutego 2016r. do 31 sierpnia 2016r. i od 1 marca 2017r. do 31 stycznia 2019r. w łącznej kwocie 20 251,69 złotych i jest zobowiązana do zwrotu powyższej kwoty (decyzja z 1 marca 2019r. k.42 akt emerytalnych).

Ubezpieczona zamieszkuje w domu jednorodzinnym przy ul. (...) w S. wraz z synem D. Ź. oraz wnukiem K. Ź., dla którego jest ustanowiona rodziną zastępczą. Ponadto w domu tym zamieszkuje były mąż ubezpieczonej W. Ź. (zeznania świadków: W. Ź. i D. Ź. k.22v-23 akt sprawy oraz zeznania ubezpieczonej k.18-19 akt sprawy i k.23-23v akt sprawy).

Sąd zważył, co następuje:

Odwołanie B. Ź. okazało się częściowo uzasadnione, choć nie do końca z przyczyn podniesionych w odwołaniu.

Zgodnie z art.95 ust.1 ustawy z 17 grudnia 1998r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych (Dz.U. z 2015r., poz.748 ze zm.), zwanej dalej ustawą emerytalną, w razie zbiegu u jednej osoby prawa do kilku świadczeń przewidzianych w ustawie wypłaca się jedno z tych świadczeń - wyższe lub wybrane przez zainteresowanego. W myśl art.96 ust.1 pkt 3 ustawy odrębne przepisy określają prawo do pobierania świadczeń w razie zbiegu u jednej osoby prawa do emerytury z prawem do renty z tytułu niezdolności do pracy spowodowanej wypadkiem przy pracy. Tym odrębnym przepisem jest przepis art.26 ust.1 ustawy z 30 października 2002r. o ubezpieczeniu społecznym z tytułu wypadków przy pracy i chorób zawodowych (t.j.: Dz.U. z 2019r., poz.1205), który stanowi, że osobie uprawnionej do renty z tytułu niezdolności do pracy z ubezpieczenia wypadkowego oraz do emerytury na podstawie odrębnych przepisów wypłaca się zależnie od jej wyboru przysługującą rentę powiększoną o połowę emerytury albo emeryturę powiększoną o połowę renty, przy czym w myśl ustępu 3 powyższego uregulowania prawo do zbiegu świadczeń nie

przysługuje, jeżeli osoba uprawniona osiąga przychód powodujący zawieszenie prawa do świadczeń lub zmniejszenie ich wysokości określony w ustawie o emeryturach i rentach z FUS, niezależnie od wysokości tego przychodu.

Z przedstawionych wyżej ustaleń Sądu wynika, że od (...). (data ustalenia prawa do wcześniejszej emerytury) ubezpieczona była uprawniona do emerytury, którą pobierała w zbiegu z połową renty z tytułu niezdolności do pracy w związku z wypadkiem przy pracy. Stan taki istniał również po ustaleniu prawa ubezpieczonej do emerytury w powszechnym wieku emerytalnym od 1 września 2015r. Poza sporem jest również, że w okresie od 4 stycznia 2016r. do 31 lipca 2016r. i od 1 lutego 2017r. do 31 stycznia 2019r. ubezpieczona była zatrudniona na podstawie umowy zlecenie zawartej z (...) Sp. z o.o. w S. i osiągała z tego tytułu przychód (zaświadczenie k.31-34 akt emerytalnych). Fakt osiągnięcia przez ubezpieczoną przychodu z tytułu zatrudnienia stanowił - w myśl powyższych uregulowań - okoliczność wyłączającą prawo ubezpieczonej do pobierania w zbiegu świadczeń w postaci emerytury oraz połowy renty z tytułu niezdolności do pracy w związku z wypadkiem przy pracy. Niesporne jest dalej, że mimo osiągnięcia przychodu, w okresie od 1 lutego 2016r. do 31 sierpnia 2016r. i od 1 marca 2017r. do 31 stycznia 2019r. ubezpieczona pobierała powyższe świadczenia w zbiegu. W takim stanie faktycznym organ rentowy stwierdził, że w w/w okresach ubezpieczona nienależnie pobrała rentę z tytułu wypadku przy pracy i zobowiązał ją do zwrotu pobranych świadczeń w łącznej kwocie (...)złoty.

Rozstrzygnięcie niniejszej sprawy wymagało zatem zbadania okoliczności sprawy w świetle regulacji art.138 ustawy emerytalnej. I tak, zgodnie z art.138 ust.1 i 2 ustawy emerytalnej osoba, która nienależnie pobrała świadczenia, jest obowiązana do ich zwrotu, przy czym za nienależnie pobrane świadczenia rozumie się:

- 1) świadczenia wypłacone mimo zaistnienia okoliczności powodujących ustanie lub zawieszenie prawa do świadczeń albo wstrzymanie wypłaty świadczeń w całości lub w części, jeżeli osoba pobierająca świadczenia była pouczona o braku prawa do ich pobierania,
- 2) świadczenia przyznane lub wypłacone na podstawie fałszywych zeznań lub dokumentów albo w innych przypadkach świadomego wprowadzenia w błąd przez osobę pobierającą świadczenia.

W ocenie Sądu okoliczności sprawy nakazują przyjęcie, że ubezpieczona została pouczona przez organ rentowy o okolicznościach, które powodują ustanie prawa do pobierania świadczeń w zbiegu. W kierowanych do ubezpieczonej decyzjach o przyznaniu prawa do emerytury (wcześniejszej, a następnie w powszechnym wieku emerytalnym) oraz w decyzjach o przeliczeniu renty z tytułu niezdolności do pracy w związku z wypadkiem przy pracy zawarte były bowiem pouczenia o przesłankach pobierania świadczeń w zbiegu i okolicznościach, które wyłączają to prawo ,tj. o wyłączeniu tego prawa w przypadku osiągnięcia przychodu z tytułu zatrudnienia niezależnie od wysokości tego przychodu. W tym miejscu wskazać należy, że Sąd nie uwzględnił twierdzeń ubezpieczonej, że nie otrzymywała decyzji organu rentowego i w związku z tym nie mogła zapoznać się z kierowanymi do niej pouczeniami. Przesłuchani w sprawie świadkowie w osobie byłego męża ubezpieczonej W. Ź. i syna ubezpieczonej D. Ź. potwierdzili, że zamieszkują w jednym domu z ubezpieczoną, ale z zeznań tych osób nie może wyprowadzić wniosku, że ubezpieczona nie otrzymywała korespondencji z organu rentowego. Świadek D. Ź. przyznał, że zdarza mu się niszczyć korespondencję kierowaną do niego przez jego wierzycieli i mogło się również zdarzyć, że przypadkowo zniszczył korespondencję skierowaną do ubezpieczonej. Zasadniczo jednak do ubezpieczonej trafiała adresowana do niej korespondencja np. z rachunkami za media. W tych okolicznościach nie ma podstaw do przyjęcia, że odmiennie było w przypadku przesyłek (nie jednej przesyłki) zawierających decyzje dotyczące emerytury i renty kierowanych do ubezpieczonej przez organ rentowy.

W świetle powyższego przyjąć należy, że ubezpieczona jako osoba pouczona o braku prawa do pobierania świadczeń w zbiegu w okresie, w którym osiągała jednocześnie przychód z tytułu zatrudnienia, obowiązana jest do zwrotu pobranych świadczeń w postaci renty z tytułu niezdolności do pracy w związku z wypadkiem przy pracy – art.138 ust.2 pkt 1 ustawy emerytalnej. Zauważyć jednak należy, że organ rentowy wydając zaskarżoną decyzję z 1 marca 2019r. o zwrocie nienależnie pobranych świadczeń pominął regulację zawartą w art.138 ust.4 i 5 ustawy emerytalnej. O ile bowiem przepis art.138 ust.1 i 2 tej ustawy przewiduje obowiązek zwrotu nienależnie pobranych świadczeń,

o tyle w ustępie 4 i 5 tej regulacji wprowadzono pewne ograniczenia czasowe w żądaniu zwrotu pobranych kwot. I tak, zgodnie z art.138 ust.4 ustawy emerytalnej nie można żądać zwrotu kwot nienależnie pobranych świadczeń za okres dłuższy niż 12 miesięcy, jeżeli osoba pobierająca świadczenia zawiadomiła organ rentowy o zajściu okoliczności powodujących ustanie lub zawieszenie prawa do świadczeń albo wstrzymanie wypłaty świadczeń w całości lub w części, a mimo to świadczenia były jej nadal wypłacane, w pozostałych zaś wypadkach – za okres dłuższy niż 3 lata, z zastrzeżeniem ust.5. Z kolei ust.5 powyższej regulacji stanowi, że kwoty nienależnie pobranych świadczeń w związku z osiągnięciem przychodów, o których mowa w art.104 ust.1, podlegają zwrotowi za okres nie dłuższy niż 1 rok kalendarzowy poprzedzający rok, w którym wydano decyzję o rozliczeniu świadczenia, jeżeli osoba pobierająca to świadczenie powiadomiła organ rentowy o osiągnięciu przychodu, w pozostałych zaś przypadkach - za okres nie dłuższy niż 3 lata kalendarzowe poprzedzające rok wydania decyzji. Z zaskarżonej decyzji wynika, że organ rentowy pominął powyższe regulacje ustawy, gdyż zażądał od ubezpieczonej zwrotu pobranych kwot tytułem renty w związku z wypadkiem przy pracy za cały okres, w ubezpieczona pobierając świadczenia w zbiegu osiągała przychód z tytułu zatrudnienia na podstawie umowy zlecenie ,tj. za okres od 1 lutego 2016r. do 31 sierpnia 2016r. i od 1 marca 2017r. do 31 stycznia 2019r. Pomijając w tym miejscu na chwilę pierwszy z wymienionych okresów (od 1 lutego 2016r. do 31 sierpnia 2016r.) i odnosząc się do okresu od 1 marca 2017r. do 31 stycznia 2019r. wskazać należy, że w świetle przytoczonych wyżej przepisów brak jest podstaw do żądania od ubezpieczonej zwrotu świadczeń pobranych za okres od 1 marca 2017r. do 28 lutego 2018r. Podkreślić bowiem należy, a co pominął organ rentowy, że w dniu 22 stycznia 2018r. ubezpieczona zawiadomiła organ rentowy o osiągnięciu przychodu z tytułu zatrudnienia. W tej bowiem dacie wystąpiła do organu rentowego z wnioskiem o ponowne ustalenie wysokości świadczenia przedkładając zaświadczenie zleceniodawcy o zatrudnieniu (vide: ustalenia faktyczne i wnioski k.15-16 akt emerytalnych). Mimo takiego zawiadomienia organ rentowy jeszcze przez rok ,tj. do 31 stycznia 2019r. wypłacał ubezpieczonej emeryturę plus połowę renty z tytułu niezdolności do pracy w związku z wypadkiem przy pracy. W tych okolicznościach okres, za który organ rentowy może żądać od ubezpieczonej zwrotu pobranej renty, obejmuje okres 12 miesięcy sprzed daty wydania decyzji z 1 marca 2019r. zobowiązującej do zwrotu świadczeń ,tj. za okres od 1 marca 2018r. do 28 lutego 2019r., a faktycznie do 31 stycznia 2019r., gdyż od 1 lutego 2019r. organ wstrzymał wypłatę renty. A contrario organ rentowy nie może żądać od ubezpieczonej – która w dniu 22 stycznia 2018r. zawiadomiła o osiągnięciu przychodu, a na co organ zareagował dopiero w dniu 4 lutego 2019r. wstrzymując wypłatę renty - zwrotu świadczeń pobranych w okresie od 1 marca 2017r. do 28 lutego 2018r., gdyż okres ten przekracza w/w 12 miesięcy liczone wstecz od daty wydania zaskarżonej decyzji z 1 marca 2019r. Pobrana w tym okresie przez ubezpieczoną kwota renty wyniosła 8 027,52 złotych – 12 x 668,96 złotych (vide: zestawienie pobranych przez ubezpieczoną kwot w okresie od marca 2017r. do lutego 2018r. k.27 akt sprawy). Powracając zaś do okresu od 1 lutego 2016r. do 31 sierpnia 2016r., który również jest objęty zaskarżoną decyzją, to w tym zakresie organ rentowy niezasadnie zobowiązał ubezpieczoną do zwrotu kwoty renty pobranej za luty 2016r. w kwocie 662,39 złotych, gdyż miesiąc luty 2016r. wykracza poza 3 lata kalendarzowe poprzedzające rok wydania tej decyzji. Trzy lata kalendarzowe liczone wstecz od 1 marca 2019r. (data decyzji) to okres od 1 marca 2016r. do 28 lutego 2019r.

Mając na uwadze powyższe okoliczności Sąd na podstawie art.477.14§2 kpc zmienił zaskarżoną decyzję i orzekł jak w pkt I sentencji wyroku. W pozostałym zakresie odwołanie podlegało oddaleniu jako nieuzasadnione.